ES REDZU ILGTSPĒJU!

Lasām, rakstām, pētām un radām šodien, lai zināšanas un kultūras mantojums nākotnē būtu pieejams ikvienam.

ROKRAKSTA LABORATORIJA

NO LĪNIJAS LĪDZ ZĪMEI

PIRMSSKOLA

Darba lapa pedagogam

NODARBĪBAS IECERE:

Nodarbībā bērni pēta, kā kustība rada līniju un kā līnijas izskatu maina kustības veids, instruments un materiāls.

Praktiski eksperimentējot ar dažādiem rakstāmrīkiem un dabas materiāliem, bērni atklāj, ka zīmes un rakstība rodas no kustības un ka cilvēki rakstīšanai un zīmju veidošanai izmantojuši sev pieejamos materiālus.

NODARBĪBAI NEPIECIEŠAMS:

- izdrukāta darba lapa
- zīmulis, flomāsters, vaska krītiņš

NODARBĪBAS ILGUMS:

40 minūtes klasē +
20 minūtes ārpustelpu aktivitātei

1. No kurienes rodas līnija?

Aiciniet bērnus vispirms izpildīt kustību gaisā:

- uzzīmēt apli, kustinot tikai pirkstu;
- uzzīmēt lielu apli, kustinot visu roku un iesaistot elkoni un plecu.

Pēc tam tās pašas kustības bērni izmēģina uz darba lapas: ar pirkstu kustību veido mazus aplīšus, bet ar visas rokas kustību – lielus apļus.

Pārrunājiet!

Kas mainījās, kad apli zīmēji tikai ar pirkstu un kad – ar visu roku?

Vai zināji?

Rakstot nekustas tikai pirksti. Kustībā piedalās arī plauksta, roka un plecs, bet acis un smadzenes palīdz kustību vadīt.

2. Vai instruments maina līniju?

Mērķis: pamanīt, kā līniju ietekmē izvēlētais rakstāmrīks un spiediena stiprums, kā arī pievērst uzmanību skaņai, kāda rodas, zīmējot ar dažādiem rakstāmrīkiem.

Darbība

Aiciniet bērnus uz darba lapas izmēģināt uzzīmēt vienu un to pašu īsu, taisnu līniju ar trim dažādiem rakstāmrīkiem:

- zīmuli
- flomāsteru
- vaska krītiņu

Ar katru rakstāmrīku līnijas vispirms velk viegli, pēc tam — piespiežot stiprāk.

Aiciniet bērnus vērot, kas notiek ar līniju, un vienlaikus ieklausīties rakstāmrīka radītajā skaņā.

Pārrunājiet!

- Vai visas līnijas izskatās vienādi?
- Kas mainījās, kad spiedi stiprāk?
- Vai visi rakstāmrīki skanēja vienādi?
- Vai skaņa mainījās, kad spiedi stiprāk?

Pedagogam

Dažādi rakstāmrīki atstāj atšķirīgas līnijas. Līnijas izskatu var ietekmēt arī spiediens, taču ne visi rakstāmrīki uz spiediena maiņu reaģē vienādi. Arī to radītā skaņa uz papīra var atšķirties.

Svarīgi nav iegūt noteiktu rezultātu, bet mudināt bērnus skatīties, klausīties, salīdzināt un pamanīt atšķirības.

3. Kāds var būt burts?

Mērķis: izmantot iepriekšējos uzdevumos atklāto par kustību, spiedienu, rakstāmrīkiem un skaņu, lai piešķirtu vienam un tam pašam burtam atšķirīgu raksturu.

Darbība

Aiciniet bērnu izvēlēties sev mīļu burtu. Tas var būt sava vārda burts, kāda mīļa cilvēka burts vai vienkārši burts, kas patīk.

Bērns izvēlas **trīs** īpašības un uzraksta burtu trīs dažādos veidos, lai tas katru reizi atbilstu vienai no izvēlētajām īpašībām.

kluss / skaļš
lēns / ātrs
viegls / spēcīgs

Katru reizi aiciniet bērnus pašiem izvēlēties, ar kuru rakstāmrīku, ar kādu kustību un spiedienu savu burtu veidot. Nav vienas pareizas atbildes, kā izskatās, piemēram, “skaļš” vai “viegls” burts. Svarīga ir bērna izvēle un eksperiments.

Pārrunājiet!

Varat aicināt bērnus parādīt savas izvēles un pastāstīt:

- Kurš burts tev patīk vislabāk?
- Kā tu panāci, ka tas ir, piemēram, skaļš, viegls vai spēcīgs?

Pedagogam

Šajā uzdevumā burts kļūst par vizuālas izteiksmes līdzekli. Viena un tā pati burta forma var izskatīties atšķirīgi atkarībā no kustības, spiediena, izmēra un izvēlētā rakstāmrīka.

Uzdevuma mērķis nav glītrakstīšana vai pareizas burta formas trenēšana. Būtiska ir brīva eksperimentēšana un saiknes pamanīšana starp kustību, līniju un tās radīto iespaidu.

Papildu aktivitāte ārā: LĪNIJU LABORATORIJA DABĀ

Dodoties ārā, aiciniet bērnus meklēt vairākas dabā atrodamas lietas, kas varētu kļūt par rakstāmrīkiem, piemēram, zariņu, smilgu, lapas kātu vai citu droši izmantojamu dabas materiālu.

Atrodiet smiltis vai irdenu augsni un turpiniet eksperimentu:

- Izmēģiniet dažādas kustības – mazas ar pirkstiem un lielas ar visu roku.
- Salīdziniet atrastos "rakstāmrīkus" – kādu līniju katrs no tiem atstāj?
- Piešķiriet līnijai raksturu – vai ar atrasto rakstāmrīku var izveidot klusu, skaļu, vieglu vai spēcīgu līniju?
- Izvēlieties savu rakstāmrīku un izveidojiet smiltīs burtu vai pašu izdomātu zīmi.

Pārrunājiet!

- Kas bija līdzīgi eksperimentiem telpās, un kas – citādi?
- Kā kustība un izvēlētais materiāls mainīja burtu vai zīmi?

Noslēgumam

Cilvēki dažādos laikos un pasaules vietās rakstīšanai un zīmju veidošanai izmantojuši viņiem pieejamus materiālus. Rakstīts un zīmēts uz akmens, māla, koka, bērza tāss, papirusa, pergamenta un vēlāk - uz papīra. Arī rakstāmrīki bijuši dažādi – piemēram, niedres, koka vai kaula irbuļi un putnu spalvas.

Sarunā ar bērniem var sasaistīt viņu pašu eksperimentus ar šo pieredzi: arī viņi ir meklējuši, ar ko iespējams atstāt līniju, izmēģinājuši dažādus materiālus un izvēlējušies, kādu zīmi ar tiem radīt.

Darba lapa izstrādāta projektā "Latviešu literatūra kā piederība: personības, poētika un publiskā telpa / LITBEL" (Nr. VPP-IZM-Letonika-2025/1-0006), kuru finansē Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrija valsts pētījumu programmas "Letonika latviskas un eiropeiskas sabiedrības attīstībai" projektu īstenošanas prioritātē "Kultūras un identitātes noturība".

© Latvijas Nacionālā bibliotēka, 2026 | © Dace Pūka, saturs, 2026 | © Una Grants & Madara Krieviņa, dizains, 2026